

“เวลาทำวิจัยเราทำจากการแก้ปัญหา ครูได้ลองทดลองอยู่กับเพื่อนห้องอื่นหลายคน บางห้องเอาเรื่องที่น่าสนใจในชุมชน ถ้าเป็นเด็กโตบริบทจะกว้างกว่าเด็กเล็ก ทุกคนมีสิทธิ์เสนอเรื่อง เขาก็เสนอ เราเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลง แต่ก่อนวิชาการพูดเล่าเรื่องครอบครัวของฉัน เด็กจะเล่าเหมือนกันหมด แต่ตอนนี้เริ่มมีของตัวเองขึ้นมาแล้ว ฉันสนใจเรื่องนี้ ฉันอยากเรียนเรื่องนี้”

เราก็มาคิดว่าเราจะเอาปัญหาอะไร เลยจัดเข้า “กระบวนการ” ให้ทุกคนมองว่าจะอะไรที่เป็นปัญหามากที่สุด ให้เด็กสำรวจตัวเอง น้องเวฟก็ให้ทุกคนบอกว่าอะไรหายมากที่สุด ให้เขาออกแบบกันเอง อุปกรณ์มีทุกอย่างก็ tick ออกมาจนครบ 40 คน พบว่าดินสอหายมากที่สุด เพราะใช้กันเยอะเลยคิดว่าถ้าอย่างนั้นก็เอาเรื่องนี้มาแก้พฤติกรรม ซึ่งทุกคนก็เห็นร่วมกัน **เราในฐานะครูก็จะกระตุ้นเด็ก โน้มน้าวเด็ก** ด้วยว่าปัญหานี้เป็นเรื่องพฤติกรรม ถ้าแก้สำเร็จก็จะได้ประโยชน์หลายอย่าง แต่ต้องวางเป้าหมายให้สอดคล้องกับกิจกรรม

เมื่อเลือกเรื่องได้แล้วก็มาตั้งโจทย์ว่าจะศึกษาเรื่องอะไร ต้องมีสาเหตุการหาย นั่นคือต้องแก้พฤติกรรมของนักเรียน แล้วจะเรียนเรื่องอะไร ก็ตั้งวัตถุประสงค์ เรียนเพื่ออะไร แก้สาเหตุ แก้นิสัย ใช้ให้หมด อย่าให้ตกหล่น ต้องทำอย่างไร ถ้าเราอยากรู้สาเหตุเราต้องตั้งคำถามอย่างไร ได้คำถามประมาณ 9-10 ข้อ ตัวอย่างเช่น

- “แล้วหาสาเหตุการหายได้อย่างไร”
- “จะไม่ให้หายอย่างไร”
- “เกิดผลอะไร”
- “เกิดประโยชน์อย่างไร”

นี่ในการหาความรู้แค่นั้นมันไม่พอ ครูต้องถามต่อว่าเราอยากจะได้รู้อะไรเพิ่มไหม ก็กระตุ้นต่อว่าดินสอที่ใช้เขียนเราต้องรู้ส่วนประกอบไหม เพื่อที่เด็กจะได้ไปสืบค้น

“เทคนิคกระบวนการตรงนี้คือ ครูต้องไม่บอกคำตอบ ห้ามบอก ห้ามนำความรู้ไปให้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องง่ายแค่ไหนก็ไม่บอก เพราะเขาสามารถสืบค้นได้”

พอได้โจทย์ได้วัตถุประสงค์แล้ว **เราจะต้องกระตุ้นให้เด็กหาสาเหตุ** เราจะหาสาเหตุได้จากที่ไหน ก็จากพวกเรา ดินสอหายที่ไหน เพราะพวกเราเป็นนิสัยง่าย ตกลงแล้วไม่เก็บ มีดินสอเยอะ หายก็ไม่มีอะไร เราก็ถามต่อว่าแล้วดินสอที่เราเขียนกัน มันมาจากไหนก็นำเสนอโจทย์เป็นกรอบทฤษฎี ถ้าเราอยากรู้ส่วนประกอบเราจะหาจากที่ไหนบ้าง ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ทามพี ทามพ่อ ทามแม่ ถ้าเราอยากรู้เรื่องนี้เราจะไปหาที่ไหน และเราจะได้อะไร **ครูก็แนะนำเพิ่มเติมไป**

เห็นได้ว่าเด็กเริ่มรู้จักตั้งโจทย์ เรียนรู้หาวิธีการไม่ให้ดินสอหาย เพื่อสร้างวินัย และลดค่าใช้จ่าย โดยมีเวฟเป็นคนนำเสนอ เราก็ตั้งคำถามกลับไปว่าแล้วมันลดอย่างไร เขาก็คิดกันได้อย่างที่เขาแนะนำว่า สมมติถ้ามันหายโดยที่เขาใช้ไม่หมด เขาก็ต้องซื้อใหม่ ซื้อใหม่คนเดียวไม่สะเทือนหรอก แต่ถ้าห้องนี้ต้องซื้อ 5 คน เป็นเงินที่ต้องเสียไปเป็นเท่าไร ถ้าทั้งห้องเท่าไร และถ้าหายวันละหลายครั้ง เป็นเงินเท่าไร มันจะค่อยๆ เกี้ยวโยงไปถึงเรื่องการใช้งานให้คุ้มค่า และเรื่องความพอเพียงก็จะตามมา

“เมื่อเด็กรู้จักหาความรู้ ส่วนประกอบของดินสอ หากำตอบ พอได้โจทย์ เด็กก็จะมาตั้งคำถาม มีวิธีการขึ้นมาจาก คำถามว่าเขาจะไปหา คำตอบได้จากที่ไหน ส่วนหนึ่งจากตัวเอง ส่วนหนึ่งจากผู้รู้”

เราก็รวบรวมข้อมูลที่เขาได้มา และลองปฏิบัติตามที่เสนอไป เช่น ต้องติดชื่อ นับทุกครั้ง ทดลองปฏิบัติ แล้วระหว่างทำก็บันทึกด้วย เวรแต่ละวันก็จะบันทึกว่า กวาดขยะตอนเย็นไม่เจอดินสอเลย วันแรกๆ อาจจะยังเจออยู่ พอผ่านไป 1 เดือน ก็มานำเสนอเพื่อน หากไม่เจออุปกรณ์การเรียนตกหล่นอยู่ใต้โต๊ะเลย **ก็สรุปว่าสิ่งที่เขาค้นพบจากการตั้งคำถาม และเขาได้ลองทำ ลองปฏิบัติ แสดงว่าเขาได้แล้ว** จากนั้นก็นำเสนอเรื่องนี้ให้กับห้องอื่น ซึ่งขั้นตอนการนำเสนอ ไม่ใช่อยู่ๆ พูดขึ้นมาได้เลย แต่ต้องเริ่มจากกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเราจะได้เจอความแตกต่าง ความสามารถที่หลากหลาย บางคนพูดเก่งแต่เขียนแล้วอ่านไม่ออก คนที่ลายมือสวยเขาก็รู้ตำแหน่ง แล้วว่าต้องเป็นเลขากลุ่ม ใครเป็นหัวหน้ากลุ่ม ใครจะเป็นคนเขียน ใครจะนำเสนอ ซึ่งทำให้ครูได้เห็นพฤติกรรมของเด็กที่พูดคุยกันในวง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วย

ดินสอหายไปที่ไหน...

ครูนิชชา อาษาชำนาญ
โรงเรียนอนุบาลสตูล
จังหวัดสตูล

ข้อมูลจากหนังสือ “โรงเรียนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ฉบับปฏิบัติการไทย”

เด็กรู้จักการเขียนหัวข้อใหญ่ หัวข้อเล็ก โดยที่เราไม่ต้องมีทฤษฎีไปตั้งบอก เราเจอความสามารถของเด็กไประหว่างทาง เช่น น้องเวฟจะโดดเด่นเรื่องการนำเสนอ **แต่เบื้องหลังเขาเรียนรู้ไปด้วยกันเป็นกลุ่ม ครูเห็นแล้วก็เติมได้ ออกมาเป็นชิ้นงานให้ประเมิน**

บางโรงเรียนที่มาดูงาน เขาจะถามเลยว่าแล้วครูประเมินอย่างไร วิชาอื่นมันมีคะแนน มีตัวชี้วัด แต่วิชานี้ถ้าจะวัดจริงๆ มันวัดได้ดีกว่าวิชาอื่นๆ อีก เช่น วัดคุณลักษณะ อดทน ใฝ่เรียนรู้ แก้ปัญหา ตรงนี้โรงเรียนจับไปได้เลย เห็นได้ว่าเด็กแต่ละคนที่นำเสนอ คิดเป็น เรียนรู้ อย่างมีความสุข

ยิ่งเวลาทำงานกลุ่ม ภาพที่เห็นในห้องคือกลุ่มนั้นอยากนั่งโต๊ะ กลุ่มนี้อาจจะนั่งพื้น กลุ่มนั้นอาจจะนอนก้นนอนไป แต่พอครบ 10 นาทีต้องนำเสนอ เมื่อก่อนเราต้องดันให้เด็กออกมาพูด แต่พอเราใช้กระบวนการนี้ เด็กจะแย่งกันออก ครูก็ต้องมาคิดกติกาว่าจะได้อย่างไรไม่ให้เด็กแย่งกัน

เสน่ห์ของวิชานี้เด็กจะไม่ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่แต่ในห้องเรียน อยากไปเรียนได้เดินไม้ก็ไป ไม่มีหนังสือไม่จำกัดอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม เด็กมีความเท่าเทียมกันในการนำเสนอ มันค่อนข้างยาก แต่พยายามให้มองเห็นภาพออกแบบปฏิบัติ อยากให้เห็นว่าทำไมครูถึงบอกว่ามันใช่

หากถามว่า 3 ปีที่ผ่านมาเก่งหรือยัง ดีที่สุดหรือยัง ตอบว่ายัง แต่อยากเล่า เพราะว่าสิ่งที่ครูเห็นจากเด็กมันคือใช่เลย...

คุณสมบัติ สายธนู

ผู้จัดการแผนงานปฏิรูปการศึกษาไทย
มูลนิธิสลดศรี - สฤชดีวงศ์

แนวคิดโครงการ:

ต้องการทำให้มีโรงเรียนต้นแบบที่จัดการเรียนรู้แบบลงมือทำให้มากที่สุด มูลนิธิเน้นปฏิรูปการเรียนรู้ ให้เรียนรู้จากการลงมือทำด้วย PBL

โครงการที่ทำ:

โครงการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบและภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หน่วยในการพัฒนาเป็นโรงเรียนบวกกับพัฒนาเครือข่าย เพราะจากประสบการณ์พบว่าถ้าพัฒนาที่ตัวครู เมื่อครูเข้าระบบ ครูจะเจอแรงเสียดทาน โครงการนี้เรามีหน่วยเหนือคือศึกษานิเทศก์ มีผู้ปกครองซึ่งเป็น Demand Side มีชุมชนซึ่งเป็นระนาบเดียวกับโรงเรียน เข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้แบบกลุ่ม ร่วมอำนวยความสะดวกผลงานโครงการที่ได้เป็นเหมือนพิมพ์เขียวโรงเรียนต้นแบบ

นอกจากนี้ยังได้องค์ความรู้ 12 องค์ประกอบ PBL ที่พัฒนาให้นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดีและรวดเร็ว ซึ่งมีบันได 12 ขั้นตอนของการทำให้เกิดโรงเรียนต้นแบบ ในโรงเรียนเป้าหมาย 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลสตูล โรงเรียนบ้านท่าเสา จ.ระยอง โรงเรียนบ้านนาขบวน จ.ศรีสะเกษ โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าพระ จ.ขอนแก่น และโรงเรียนวัดสวนส้ม ทั้ง 5 โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่ลงมือทำมากกว่า “ปฏิวัติ” เพราะเรามีสมมติฐานว่าแค่พาเด็กออกนอกห้องเรียน เด็กก็สามารถเรียนรู้ได้แล้ว แต่ต้องมีกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 5 โรงเรียนจะถูกฝึกทำ PLC (Professional Learning Community) ด้วย Soft skills ให้พัฒนาจิตจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในส่วนของงานด้าน Evaluation ร่วมกันทำแบบประเมินคุณภาพโรงเรียน หลักการของแบบประเมินอันนี้ มี 3 อย่างคือเป็นมิตร เป็นจริง ไม่เป็นการ

บทบาทที่นำไปสนับสนุนครูและเด็ก หรือการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร:

โดยบทบาทแล้วมูลนิธิเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาครูพัฒนาเด็กผ่านโรงเรียนทั้งระบบ

การปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้อาจเห็นครูและเด็กมีคุณลักษณะอย่างไรอย่างไร:

ครู ต้องเป็นนักไฟรู้ ต้องเห็นคุณค่าของงานที่ตัวเองทำ เห็นคุณค่านักเรียน เห็นคุณค่าเพื่อน ครูต้องเข้าใจว่าครูและนักเรียนเท่าเทียมกันในกระบวนการเรียนรู้ (Equity) ครูต้องแม่นยำ และเข้าใจกระบวนการหาคำตอบในกระบวนการของ PBL เพราะกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้

เด็ก ต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องรู้จักวิเคราะห์เด็ก ไม่เชื่อข้อมูลข่าวสาร เด็กสามารถสื่อสารได้ ต้องรู้จักวางแผนชีวิต แยกแยะได้ว่าอะไรถูกผิด ต้องมีความรับผิดชอบตัวเอง ตัดสินใจได้เลือกได้อย่างเหมาะสม